

ДА ЛИ НА ФРЕСКИ „САБОР НЕМАЊИН” У АРИЉУ ИМАМО ПРИКАЗАНЕ БОГУМИЛЕ

Фреска *Немањин сабор* заузима северни зид првобитне припрате, изнад композиције Успење епископа Меркурија. На фрески је је у централном плану приказан Немања како седи на трону у свечаном одјејанију. Лево и десно од њега приказани су Св. Сава и Стеван Првовенчани.

У другом плану, али у зони ниже, тј. са десне Немањине стране приказана је група православних епископа, благо подигнутих глава и руку. Епископи су такође приказани у свечаним одеждама, а њихове подигнуте главе и руке наглашавају одређену динамику.

У истој зони, али са леве Немањине стране, приказани су епископи у сличним одеждама, нешто погнутих глава док положај руку јасно показује њихову бојазност и уплахиреност, што је строго везано за суштину целе фреске.

Епископи са десне стране имају ореол око главе, за разлику од приказаних епископа на левој страни, поред којих се налази сигнирани натпис „*полуверни*”. Овај натпис, као и сама композиција, изазвао је у научним круговима различита схватања и тумачења. Једна група научника сматра да су на фрески приказани богумили и да је Немања одржао сабор против њих, док друга група тврди да се не ради о богумилима него о римокатолицима. Проблем сам по себи постаје занимљив, јер, са једне стране, износи чињенично стање, док, са друге стране, поставља питање међуцрквених односа.

Историјски извори потврђују Немањин сабор, али не наговештавају, нити именују јеретике против којих је био уперен. Многи су мислили да је Немања одржао сабор против богумила и да их је протерао из своје државе. Оваква тврдња нема никаквих основа, а што увелико потврђује и сигнирани натпис поред осумњичених епископа „*полуверни*”. Сам натпис, као и иконографија приказаних епископа, јасно говори да се не ради о богумилима него о полувернима. Сада можемо поставити питање ко су ти „*полуверни*”? На овакво питање није тешко дати одговор, једино ако се пред собом има учење „богумила” и њихово схватање крста као и осталих догми везаних за спасење. Под термином полуверни могу се схватити верници који приказују крст и његову спаситељску моћ, за разлику од богумила, који презају од крста. Крст је за богумиле био камен спотицања, тј. основно средство ђаволске моћи. Имајући ово у виду, тешко је поверовати да епископи на чијим се одеждама налази приказан крст представљају богумиле, те нам се чини много вероватнијим да они представљају римокатолике. У прилог овој констатацији иду и временске прилике из периода градње цркве, тј. када је црква имала доминантну улогу у држави, и када су црквене власти

строго водиле рачуна не само о месту и начину градње него и о самом живописању. У том случају фрескописац је обраћао посебну пажњу на то коју ће композицију где и како насликати.

Чињеница је да не постоје писани извори о постојању богумила у XIII веку у овој области. У датом моменту битно је нагласити да је до збрке довело историјско интерпретирање Немањиног сабора и погрешно приписивање стећака богумилима. Историјска интерпретација сабора није улазила у проблем идентификовања јереси, већ према схватањима и тумачењима појединих, под термином *полуберни* подразумевани су богумили или римокатолици. Сигнирани натпис не само да даје тражени одговор, него потврђује да је сабор током времена различито интерпретиран.

У решавању овог проблема не сме се занемарити ни Каницов податак да је на свом путу кроз Србију видео стећке код ариљске цркве, и да их је сврстао у доста млађе време. Ово јасно потврђује да су стећци у 19. веку погрешно приписивани богумилима, јер да су они стварно богумилски, онда под њима не би лежали и православни. Потврду овоме налазимо на Радимљанској некрополи где су сахрањени Милорадовићи, који су били ктитори многих цркава.

Из свега до сада реченог јасно произилази да су на ариљској фрески

Из свега до сада реченог јасно произилази да су на Ариљској фрески *Сабор Немањин*, приказани римокатолици, а никако богумили, јер да су на њој приказани богумили, то би онда био најстарији помен богумилства у овој области.